

## Eric Kandel: *Zaburzony umysł. Co nietypowe mózgi mówią o nas samych*

Eric Kandel, laureat Nagrody Nobla z 2000 r., neurobiolog i psychiatra, to jeden z najwybitniejszych umysłów, inspirujących badaczy mózgu.

Jego korzenie tkwią w Galicji: ojciec urodził się w Olesku koło Lwowa, a matka w Kołomyi, na zachodniej Ukrainie. Uczony przyszedł na świat w Wiedniu w czasie, gdy jeszcze praktykował tam Zygmunt Freud. Do Stanów Zjednoczonych jego rodzinę wygnał nazistowski terror. W pamięci dziesięcioletniego wówczas chłopca pozostał bezmiar zła, jakiego dopuszczali się w imię chorej ideologii przedstawiciele narodu wielkich poetów, muzyków i filozofów.

Pod wpływem tych doświadczeń Erica Kandela nurtowało pytanie, w jaki sposób jednostki dokonują wyborów moralnych, jakie mechanizmy kierują je ku złu i czy można uleczyć rozchwianą psychikę. Odpowiedzi szukał początkowo w naukach humanistycznych: historii i literaturze, następnie zwrócił się ku medycynie, by specjalizując się w psychoanalizie, realizować swoją fascynację ludzkim umysłem. Odkrył jednak, że droga do poznania umysłu wiedzie przez badanie mózgu. Zdecydował nie podejmować praktyki psychoanalityka, lecz poświęcić się nauce. W ten sposób zaczęła się jego przygoda z neurobiologią, która doprowadziła go do przełomowego odkrycia, że uczenie się, nabywanie doświadczenia zmienia połączenia pomiędzy neuronami w mózgu. To powoduje, że mózg każdej osoby jest jedyny i niepowtarzalny, różni się od mózgow innych ludzi. Badania Kandela stały się kamieniem milowym w poznaniu związków neurobiologii z procesami psychicznymi i psychoterapią (Kandel 1998).

W tym miejscu warto wrócić na moment do początku jego drogi zawodowej. Wybór psychiatrii był podyktowany fascynacją psychoanalizą i pracami Zygmunta Freuda. Kandel marzył, aby podstawą psychologii i psychoterapii stała się znajomość układu nerwowego. W *Projekcie naukowej psychologii* pisał w sposób radykalny i nieznajdujący zrozumienia wśród jemu współczesnych, że to czego doświadczamy jako świadome i nieświadome przetwarzanie informacji, ma odzwierciedlenie w architekturze neuronalnej mózgu i układu nerwowego. „Kuracja mówieniem” może przekształcić połączenia nerwowe i zmienić charakter doświadczeń psychicznych (Freud 1953; Schore 1997; Conzolino 2004).

Kandel nie poprzestał na pracy naukowej i publikowaniu wyników swoich badań. Zajął się popularyzacją nauki, chcąc szerokiemu gronu czytelników ukazać meandry i tajemnice umysłu. Pisał oczywiście o pamięci jako głównym nurcie swoich zainteresowań. W 2002 r. została wydana popularnonaukowa książka *Memory: from mind to molecules*, a w roku 2006 *In search of memory*. Jest również autorem książek poświęconych związkom sztuki i kreatywności z umysłem oraz funkcjonowaniem mózgu: *The age of insight: the quest to understand the unconscious in art*, *Mind and brain from Vienna 1900 to present* z 2012 r. czy *Reductionism in art and brain science* z 2016 r.

Polski czytelnik ma możliwość poznać jego świat neuronauki dzięki książce *Zaburzony umysł. Co nietypowe mózgi mówią o nas samych* przetłumaczonej na język polski i wydanej w 2020 r. przez Copernicus Center Press. Autor w ciekawy sposób opisuje historię diagnozowania i leczenia oraz omawia najnowsze badania genetyczne, neurochemiczne i neuroobrazowe z zakresu zaburzeń stanowiących największe wyzwania współczesnej psychiatrii, takich jak autyzm, depresja, choroba dwubiegunowa, schizofrenia, otępienie, zespół stresu pourazowego, uzależnienie. Kieruje naszą uwagę ku chorobie Huntingtona i Parkinsona, pokazuje biologiczne podstawy tożsamości płciowej, a w końcu konfrontuje nas z największą zagadką mózgu: świadomością. Ta podróż prowadzi ku nowemu humanizmowi, który z neuronauki czerpie wiedzę o naszej niepowtarzalności.

Książka powinna stanowić lekturę obowiązkową dla każdego, kto chce poszerzyć horyzonty i zmierzyć się z pytaniem, czy istotnie jesteśmy „jedynie zachowaniami ogromnego zespołu komórek nerwowych i powiązanych z nimi cząsteczek chemicznych” (Crick 1997).

### Piśmiennictwo

1. Conzolino LJ. Neuronauka w psychoterapii. Zysk i s-ka, Poznań 2004.
2. Crick F. Zdumiewająca hipoteza, czyli nauka o poszukiwaniu duszy. Prószyński i Ska, Poznań 1997.
3. Freud S. Project for a Scientific Psychology (1895). The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud. Vol. 1. Hogarth Press, London 1953.

Dominika Dudek

4. Kandel ER. A new intellectual framework for psychiatry. *Am J Psychiatry* 1998; 155: 457-469.
5. Schore AN. A century after Freud's Project for a scientific psychology: is a rapproachment between psychoanalysis and neurobiology at hand? *J Am Psychoanal Assoc* 1997; 45: 841-867.

*prof. Dominika Dudek*  
*Uniwersytet Jagielloński Collegium Medicum, Kraków*  
*e-mail: dominika.dudek@uj.edu.pl*